Gamtinė karūna

ĮVADINĖ DALIS

Kiekvienas mokinys gauna vieną klevo lapą ir užduotį: per 1 minutę sugalvoti, kuo šis lapas galėtų tapti. Vaikai dalijasi idėjomis (skrybėlė, valtis, paveikslėlis, papuošalas...). Tada mokytojas atskleidžia pamokos temą, uždavinius ir veiklas.

PAGRINDINĖ DALIS

Teorinė dalis

Klevas

Klevas – vienas gražiausių Lietuvos medžių. Jo lapai turi penkis ar septynis smailius iškyšulius.

Rudenį klevo lapai nusidažo nuostabiausiomis spalvomis – geltona, oranžine, raudona ir ruda. Kodėl taip nutinka?

Vasarą lape labai daug chlorofilo - žalios medžiagos, kuri sugeria saulės šviesos energiją ir padeda gaminti maistą. Chlorofilas taip ryškiai žalias, kad slepia visas kitas lapų spalvas.

Rudeniui ateinant dienos trumpėja. Medis ruošiasi žiemai – nustoja gaminti naują chlorofilą. Žalia spalva nyksta, ir tada atsiskleidžia geltoni bei oranžiniai pigmentai (spalvinės medžiagos), kurie lape buvo visą vasarą, tik žaluma juos dengė. Raudonos spalvos susidaro tik rudenį.

Pamastyk: stebėk klevą lauke: ar visos šakos tuo pačiu metu pagelsta? Ar viršūnė ir apačia keičia spalvą kartu? (klausimas užduodamas jeigu pamoka vykdoma rudenį).

Klevas taip pat yra sparnavaisių medis. Jo vaisiai turi ploną sparnelį – vėjas juos sukdamus neša toli nuo medžio. Klevo sėklos labai lengvai sudygsta – todėl klevų jaunuolių galima rasti netikėtose vietose: plyšiuose tarp akmenų, patvoriuose, palangėse.

Įdomus faktas: iš cukrinio klevo – kuris auga Šiaurės Amerikoje – gaunamas garsusis klevo sirupas. Jo lapas vaizduojamas Kanados vėliavoje. Lietuvoje augantys klevai taip pat duoda sulos pavasarį, bet sirupo iš jos gaminama mažai.

Vainiko tradicija Lietuvoje

Vainikas – apvali pynė iš lapų, žolių ar gėlių, uždedama ant galvos. Tai labai senas papuošalas, žinomas dar iš Antikos laikų. Senovės Graikijoje olimpinių žaidynių nugalėtojams dėdavo laurų ar alyvmedžių šakų vainikus – tai buvo aukščiausia garbė.

Lietuvoje vainikai pinami nuo senų senovės. Jie buvo naudojami per įvairias šventes ir apeigas:

- **Joninės (Rasos)** –Merginos pindavo vainikus iš lauko gėlių ir žolynų, o Jonams bei Janinoms dovanodavo ąžuolo lapų vainikus, simbolizuojančius stiprybę.
- **Vestuvės** – nuotaka dėvėdavo vainiką iš rūtų. Šis paprotys išlikęs iki šių dienų.

- **Rugiapjūtės pabaiga** – paskutiniai rugiai surišami į puokštę ir papuošiami vainiku kaip padėka už derlių.

Vainikas simbolizuoja gyvenimo ratą – jis apvalus, neturi pradžios ir pabaigos. Lietuvių tradicijoje vainike glūdi apskritimo idėja: ratas – apsaugos, pilnatvės ir bendruomenės ženklas.

Pamastyk: Ar tu esi matęs vainiką – gal per Jonines, vestuves ar kitą šventę? Iš ko jis buvo padarytas?

Kodėl lapas lankstus ir kodėl tai svarbu karūnai?

Šviežias klevo lapas lankstus ir tvirtas, nes jame dar yra vandens. Toks lapas nesulūžta, kai jį lankstysi ar kiši per kitą lapą. Nudžiūvęs lapas tampa trapus ir lūžinėja. Todėl lapams gaminti reikia rinkti lauke pat tą dieną - dar šviežius.

Pamastyk: Pabandyk sulankstyti šviežią lapą ir sausą lapą. Kuo jie skiriasi? Kuris labiau tinka karūnai?

Praktinis darbas

Taikomoji dailė – tai menas, kuris ne tik gražus, bet ir naudingas. Karūna ar vainikas – tai taikomosios dailės pavyzdys: jis gražus, ir galima jį dėvėti.

Kaip pagaminti lapų karūną?

Reikės: šviežių klevo lapų, žirklių (lapų kotams apkirpti, jei per ilgi).

Svarbu: naudok tik šviežius, dar nesudžiūvusius lapus – jie lanksčiausi ir nesulūžta.

1.	Paimk pirmą lapą ir sulenk jį per pusę išilgai – taip, kad centrinė gysla būtų per vidurį. Abu sluoksniai turi sutapti.
2.	Paimk antrą lapą ir jo kotą pradurk per pirmojo lapo skiltis šalia centrinės gyslos. Kotas turi eiti per abu sulenkto lapo sluoksnius – taip lapai laikosi kartu.
3.	Trečią lapą apvyniok aplink pirmąjį ir jo kotą prokiši per visus iki tol suvertus lapus statmenai.
4.	Tęsk tą patį su kiekvienu sekančiu lapu: sulenk, apvyniok, prokiški kotą per ankstesnius. Kaitaliok spalvas pagal savo norą.
5.	Kai karūna pakankamai ilga, kad apeitų galvą (apie 20–25 lapų), karūnos pradžią ir pabaigą sujunk: prakiški paskutinio lapo kotą per pirmųjų lapų skiltis ir užfiksuok.

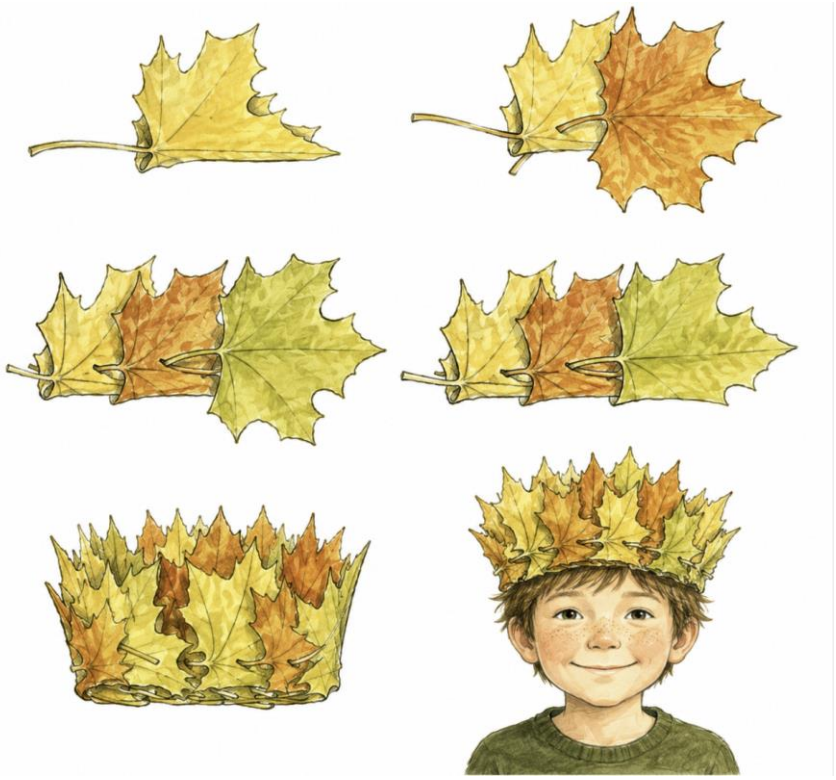

BAIGIAMOJI DALIS

Baigiamoji dalis sudaryta iš diskusinių klausimų (rekomenduoju - pasirinkti aktualiausius atsižvelgiant į pamokos eigą ir klasę, bei laiką).

Pirmas blokas klausimų:

- Kodėl lapai keičia spalvą?
- Kas yra chlorofilas?
- Ką simbolizuoja vainikas lietuvių tradicijoje?

Antras blokas klausimų:

- Kokios spalvos dominavo tavo surinktuose lapuose?
- Ar šviežias ir sausas lapas skyrėsi?
- Kas buvo sunkiausia gaminant karūną?
- Ar tavo karūna tilpo ant galvos iš pirmo karto?

Trečias blokas klausimų;
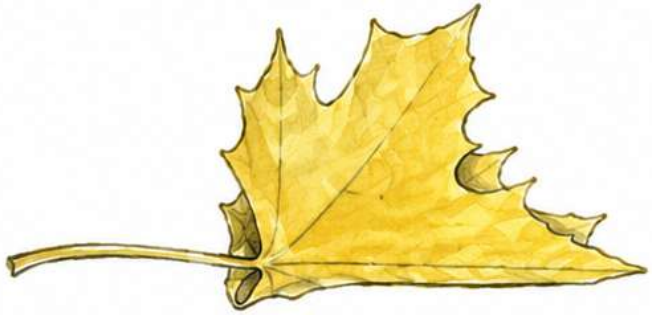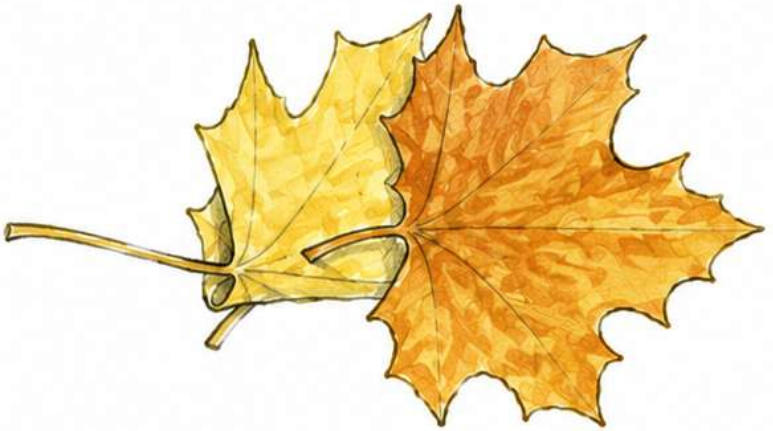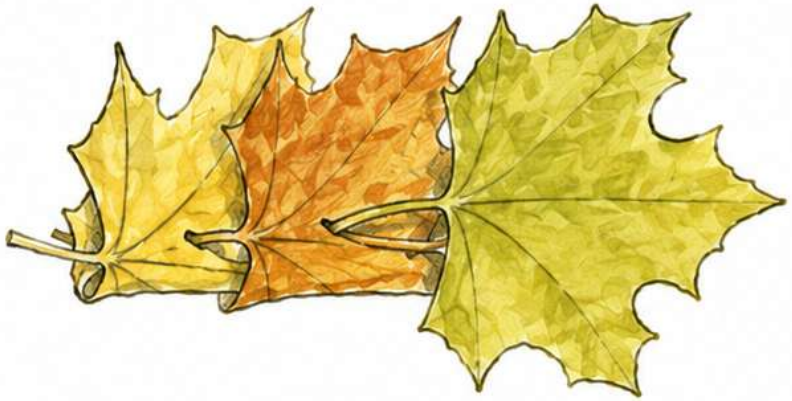
- Ką dar galima dėti į karūną be lapų?
- Kaip karūna atrodytų iš spygliuočių šakelių?
- Kuriai progai dovanotum savo karūną?